

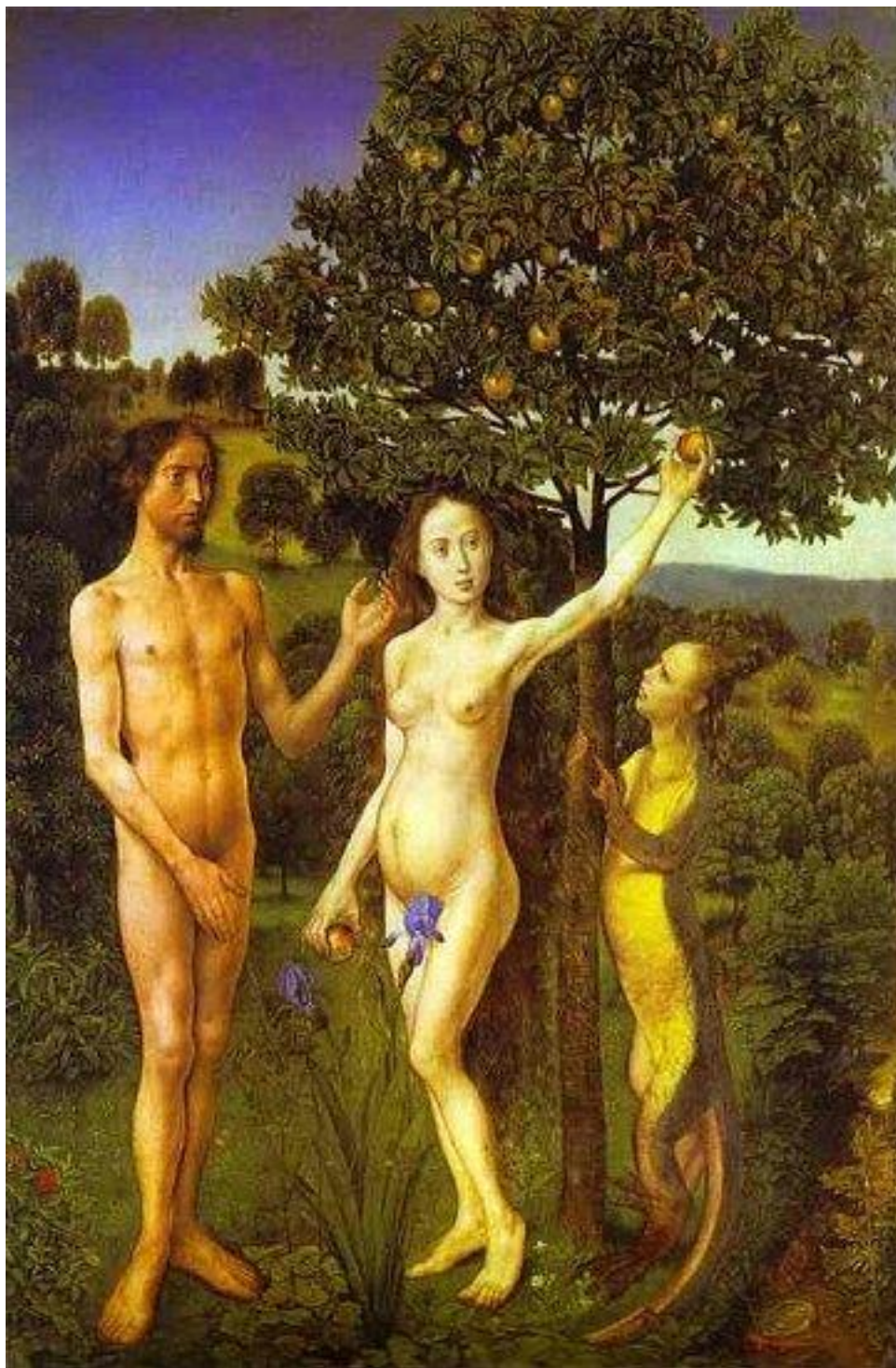
akt - z lat. actus - „dej, pohyb“

1.zobrazenie nahého ľudského tela v *pohybe*; pozri *socha*; *fontainebleauská škola*, A. Dürer; L. Cranach, J. A. Ingres

2.od 19.st. pod vplyvom *akadémií* označenie zobrazenia nahého ľudského tela; v raných *vývojových fázach* *akt* vo forme *idolu* (praveké *venuše* apod.); akt ako *motív* v rámci *kozmogonických* mýtov (pozri *džinistické umenie* 6.st.); v stredovekom kresťanskom umení akt iba v niektorých námetoch (pozri *Adam*, *Ukrižovanie*, *Posledný súd*); od konca 14.st. v *renesancii* rast záujmu o *anatómiu* a konštrukciu tela > akty prípravnými štúdiami diel > akt veľkým témam umenia v mytologických, alegorických, biblických, ale aj žánrových výjavoch; *obrazoborecké* vlny už od *renesancie* (*pálenia márnivostí* vo Florencii 1496, *primaľovávanie rúšok* k Michelangelovým postavám v *Sixtínskej kaplnke*, *pripevňovanie figových listov* na antické sochy, zásah *inkvizície* proti Goyovmu obrazu *Nahá Maja* apod.); akt námetovým typom v *ideálnej krajine* (pozri *vedute ideate*), *rokokovej* *erotickej idyle*; akt vytvára sa podtyp - *ležiaci akt* (Tizian, Velázquez, Goya); zostáva dôležitým námetom, rozvíjaným v 19. a 20.st.

Baleka v súvislosti s heslom *gotické umenie*: zrejme prvý akt v nemeckom sochárstve predstavuje Adamova brána bamberského dómu

pozri *kult tela*, *perla*

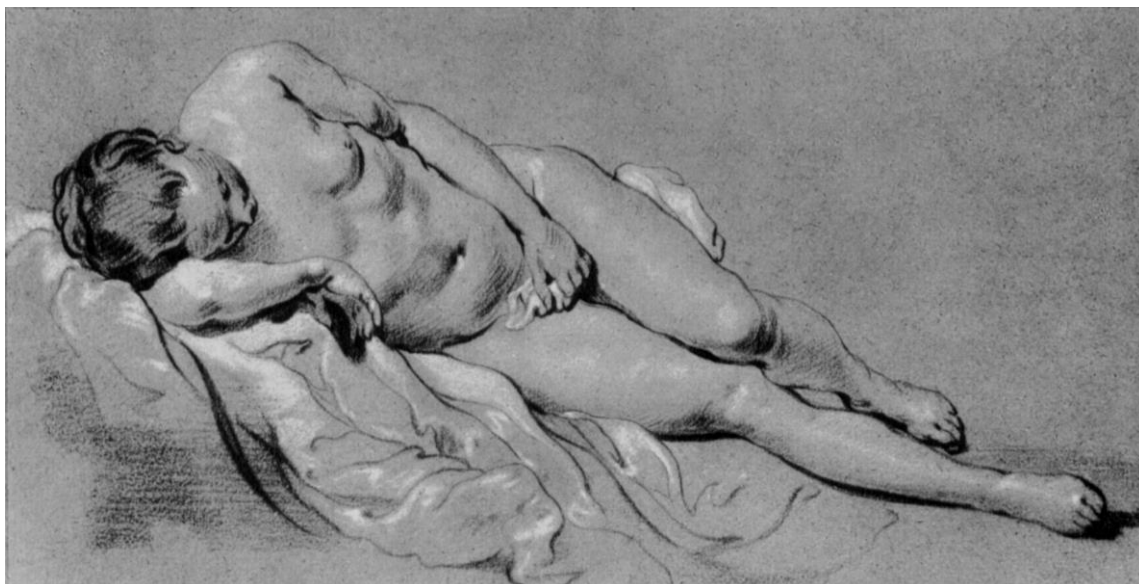
H. van der Goes: Adamov pád (15.st.)

J. A. Backer: Nahý ženský akt (17.st.)

J. A. Backer: Ležiaci ženský akt ako Ifigénia (čierna a biela krieda na modrom papieri, 17.st.)

J. A. Backer: Ležiaci akt (1640)

V. Aba-Novak: Štúdia aktu (1921)

akt mužský - mužské akty

Akta Pilátové - Skutky Pilátové

Aktaión - gréc. Ακταίων/Aktaion; lat. Actaeon/Akteon; pozri *Diana a Aktaion*

aktívne farby - priťahujúce väčšiu pozornosť: *teplé* sú aktívnejšie ako *studené*, čisté aktívnejšie ako *lomené*

aktívny, aktivita - pozri *jang*; *kruh rozdelený sigmoidou na dve časti s čiernym bodom na bielom poli a bielym bodom na čiernom poli*; *kruh rozdelený zvislou sigmoidou*; *kríž rovnoramenný*; *kruh so vpísaným štvorcem na základne*

Akty apoštolskej stolice/Acta Apostolicae Sedis/AAS - od roku 1909 oficiálny tlačový orgán, v ktorom sú zverejňované rozhodnutia, zákony a nariadenia *apoštolskej stolice* - *pápežského úradu*; pozri *Akty apoštolskej stolice*

aktualisti - *frac. Les actualistes/lezaktalisté*; označenie mladých francúzskych *realistov* z 2.pol.19.st., ktoré dostali umelci (autorom názvu spisovateľ Emil Zola, pri príležitosti výstavy v parížskom *Salone* 1868) pre svoj záujem o súčasné spoločenské dianie, všedné javy života; zvyčajne stúpenci *impresionizmu*; pozri *realizmus umelecký* (Baleka)

aktuálne umenie - súčasné, nové moderné umenie vo význame *avantgardy*, *avantgardného umenia súčasnosti*; nie každé súčasné umenie musí patriť medzi modernu a nie každá moderna musí byť dielom súčasnosti; pozri *kunsthalle*

akumulácia - z lat. *accumulatio* – „hromadenie“; jedna z netradičných techník (*autorská technika*) v *umení objektu, nového realizmu*, spočívajúca v sústredení rôznych predmetov typu *objet trouvés, objet surréaliste* a ich usporiadaní tak, aby sa zvýraznila ich nová estetická funkcia; zhotovovanie montážnym spôsobom; porovnaj *asambláž, montáž, kompresia*; pozri *modernizmus, nový realizmus*; (Arman, Tinguely, César, J. Chamberlain a d’.)

akvadukt - druh *rímskej civilnej stavby*; spádový vodovod vedený nad terénom s radom oblúkov o niekoľkých poschodiach (najmä v rímskej Campagni); Gréci budovali akvadukty už v 6.st.pr.Kr.; podobným spôsobom stavané aj rímske *viadukty*; pozri *architektúra rímska*

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Arkitektur>

P.-A. Aveline ml.: Pohľad a perspektíva na Pont du Gard, veľkolepú stavbu postavenú v blízkosti mesta Nîmes (18.st.)

akvamanila - lat. *aquamanile*; *liturgická nádoba* na svätenú vodu

-nádoba, ktorá v rituálnom ríte počas bohoslužieb používaná kňazom ako nádoba na vodu; slovo akvamanila sa používa predovšetkým pre džbán, ktorý od 11.-15.st. bol vyrobený z bronzu, niekedy emulgovaný a v románskom slohu často mal bizarné tvary ako lev, kôň a jazdec, holubica, jednorožec, a d’;

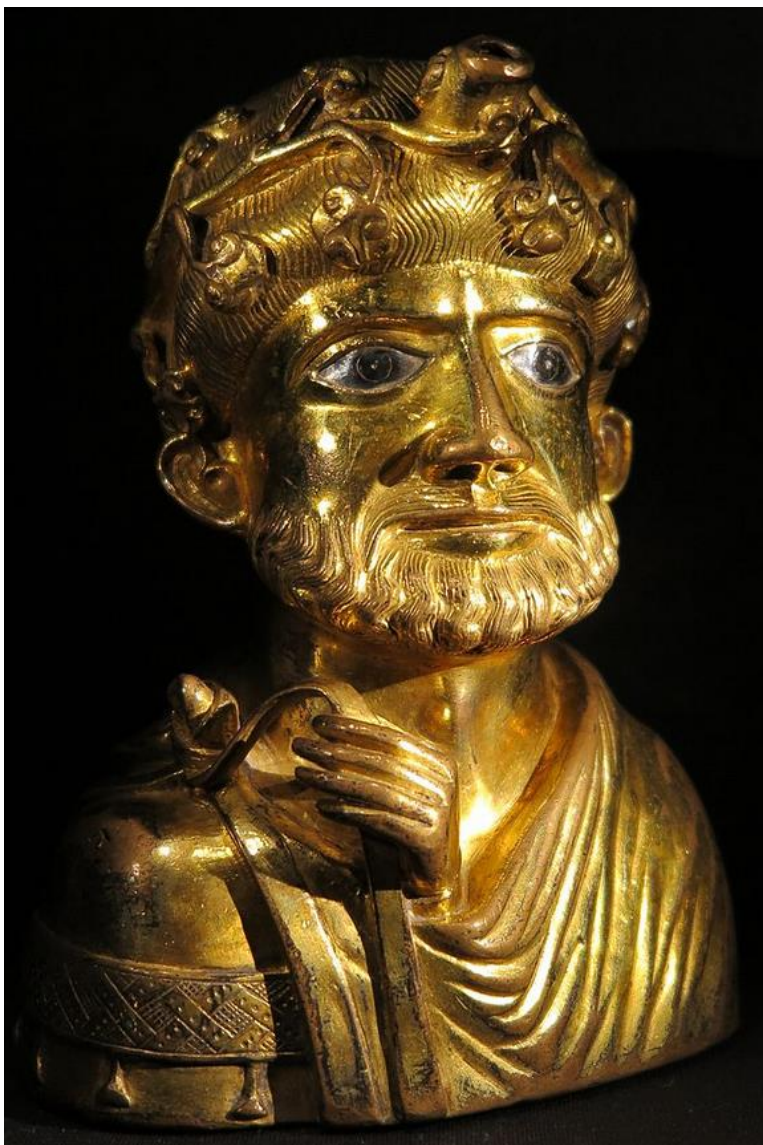
Vták (akvamanila, 1100)

Lev (akvamanila, 1250)

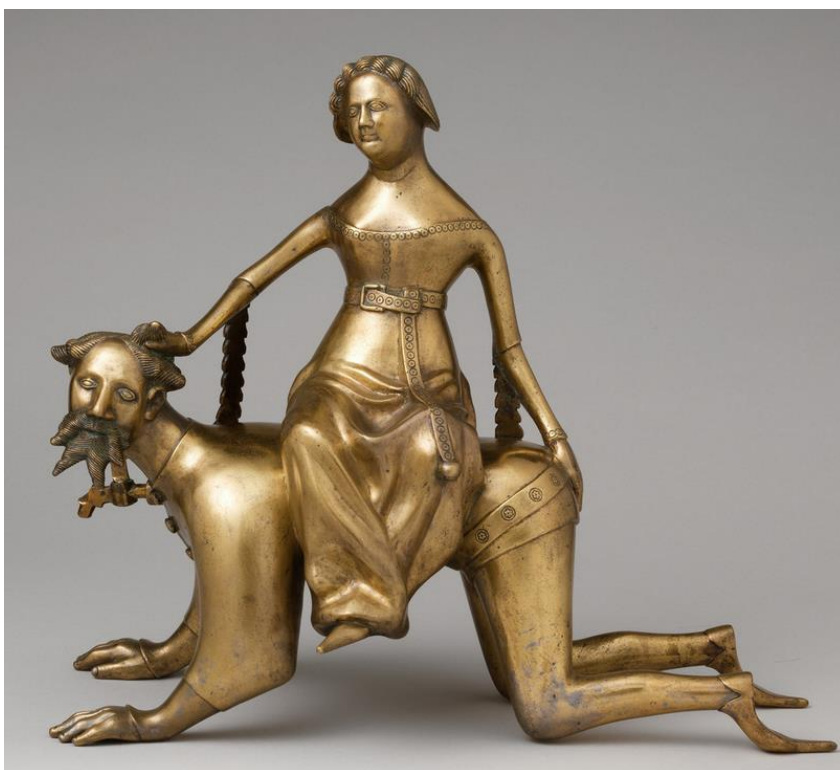
Akvamanile z Trondheimu (1250)

Hlava (pozlátené liturgické aquamanile, 1170-1180)

Zviera (akvamanila, 1300)

Phyllis jazdí na Aristotelovi (akvamanila, 1400)

akvamarín - Täubl: svetlo modrozelený *beryl* (farba morskej vody); nachádza sa častejšie a vo väčších kusoch ako *smaragd*, preto nie je tak cenný; náleziská: Ural, Brazília, Madagaskar; pozri *drahokam*

Akvamarín

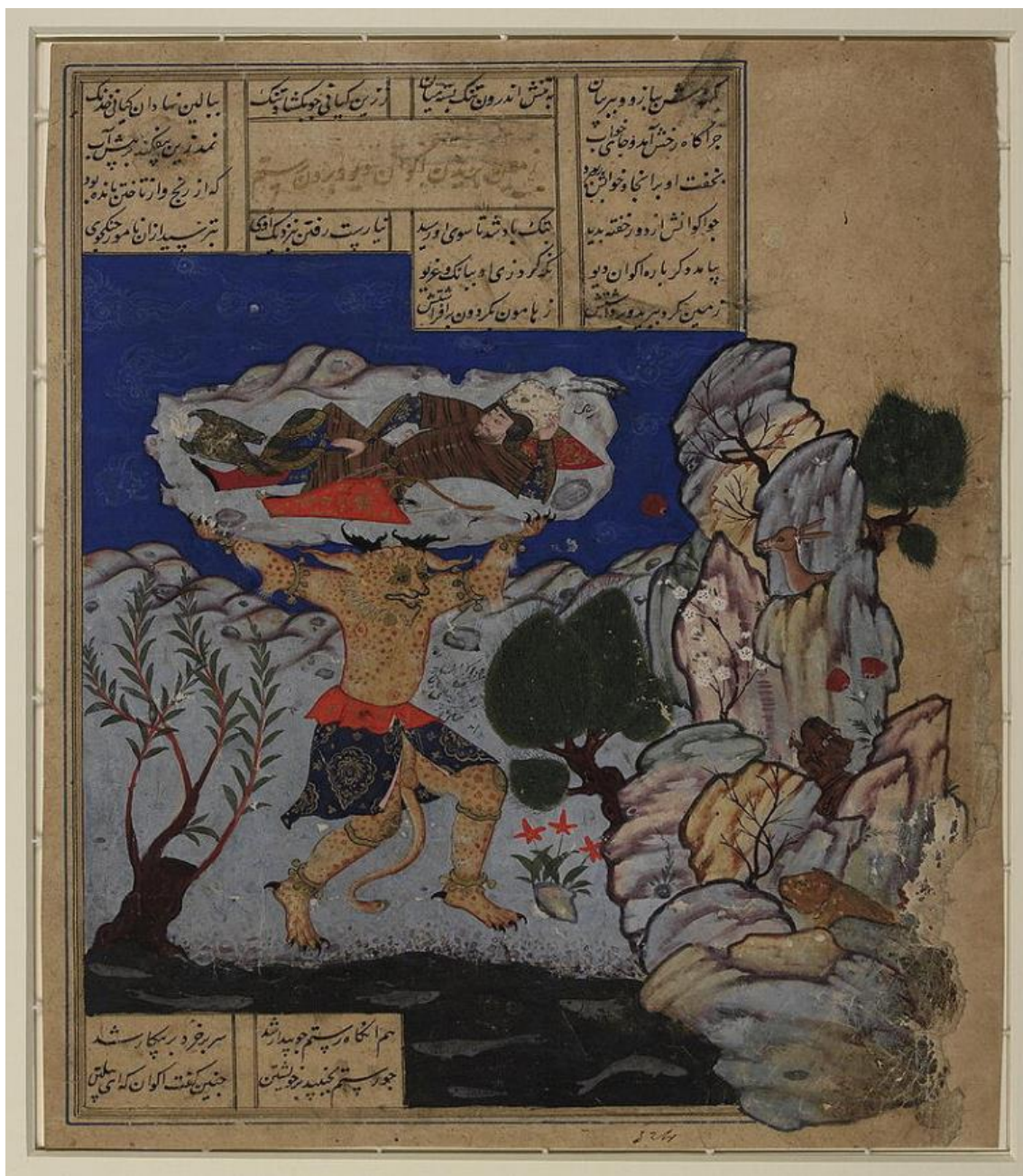
akvamarín brazílsky - *www*: historický názov pre svetlomodrý *topás*

akvamarín orientálny - *www*: historický názov pre zelenomodrý *zafír*

akvamarín siamský - *www*: historický názov pre modrý *zirkón*

Akvān - v *zoroastrizme* démon, ktorý bol zabitý hrdinom *Rostamom*; mal hlavu ako slon, dlhé vlasy, ústa naplnené kly, modré oči, čierne pery a extrémne škaredé telo

<http://www.iranicaonline.org/articles/akvan-e-div-the-demon-akvan-who-was-killed-by-rostam>

Démon Akvān vyhrabáva zem okolo Rostama (perzská miniatúra, 16.-17.st.)

akvarel – z lat. aqua – „voda“; maliarska technika, maľba lazurnými vodovými/akvarelovými farbami, zloženými z pigmentu a pojiva na báze arabskej gummy; rozmývané vodou na podklade (papier/pozri papier akvarelový, pergamen/pozri: pergamen velínový; slonová kosť ap.); krása techniky spočíva na farebnej priesvitnosti; kvalitu akvarelovej maľby zlepšuje volská žľč (schopnosť stekať zo štetca, zvýšenie príľnavosti k papieri), glej želatínový (zmenšuje prílišnú nasiakavosť papiera), glycerín (predlžuje proces schnutia), lieh (skracaie proces schnutia), arabská guma (rozpustená vo vode zvyšuje lesk a priehľadnosť farieb); jedna z najstarších maliarskych techník, doložená egyptskými papyrusmi (*Knihy mŕtvych*) už 2.tis.pr.Kr., ranokresťanskými maľbami v katakombách; v stredoveku v knižnej iluminácii nahrádzaný akvarel farbami krycími, vo 14.-15.st. užívaný v tlačí blokovej a letákových; akvarel vo veľkých formátoch v renesancii (kartónové návrhy gobelínov: Mantegna, Raffael); technika akvarelu sa uplatňovala pri lavírovaní kresieb; rozmach techniky v 18.st. vo vedutách pri zachycovaní atmosféry; najväčšie uplatnenie v anglickom maliarstve 19.st. (Constable, W. Turner); (M. M. Daffinger, R. von Alt, J. Mánes; novodobé umenie: P. Cézanne, R. Dufy, Kokoschka, E. Nolde, P. Klee, Chagall, J. Trnka, Strnadel, K. Svolinský, J. Krasl, M. Hanák); pozri papier pre kresbu –JAPONSKÉ PAPIERE,

papier ryžový, pigmenty transparentné, pigmenty krycie, štetce- delenie podľa pôvodu, maskovacia kvapalina; techniky: mokrý do mokrého, mokrým na suché; expresionizmus III., umelci akvarelu podľa národnosti; , F. E. J. Goff

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Akvarell>

http://www.gymno.edu.sk/vv/graficke_techniky.pdf

http://en.wikipedia.org/wiki/Watercolor_painting

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Akvarel>

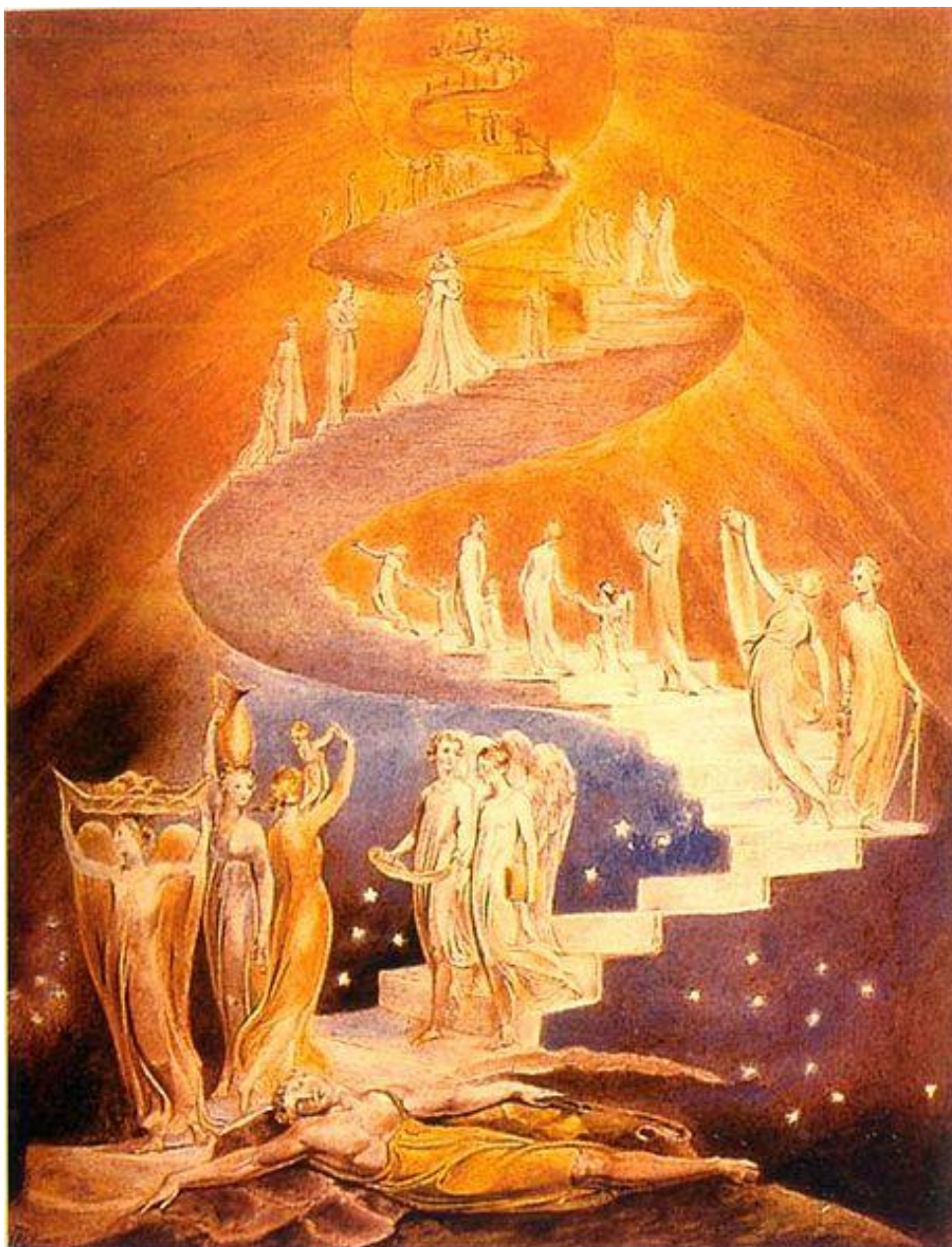
A. Dürer: Veľký trávnik (akvarel, 1503)

A. Bosse: Le bal (akvarel z cyklu Svadba v meste, 1633)

W. Turner: Benátky, pohľad na východ od Guidecca, svitanie (19.st.)

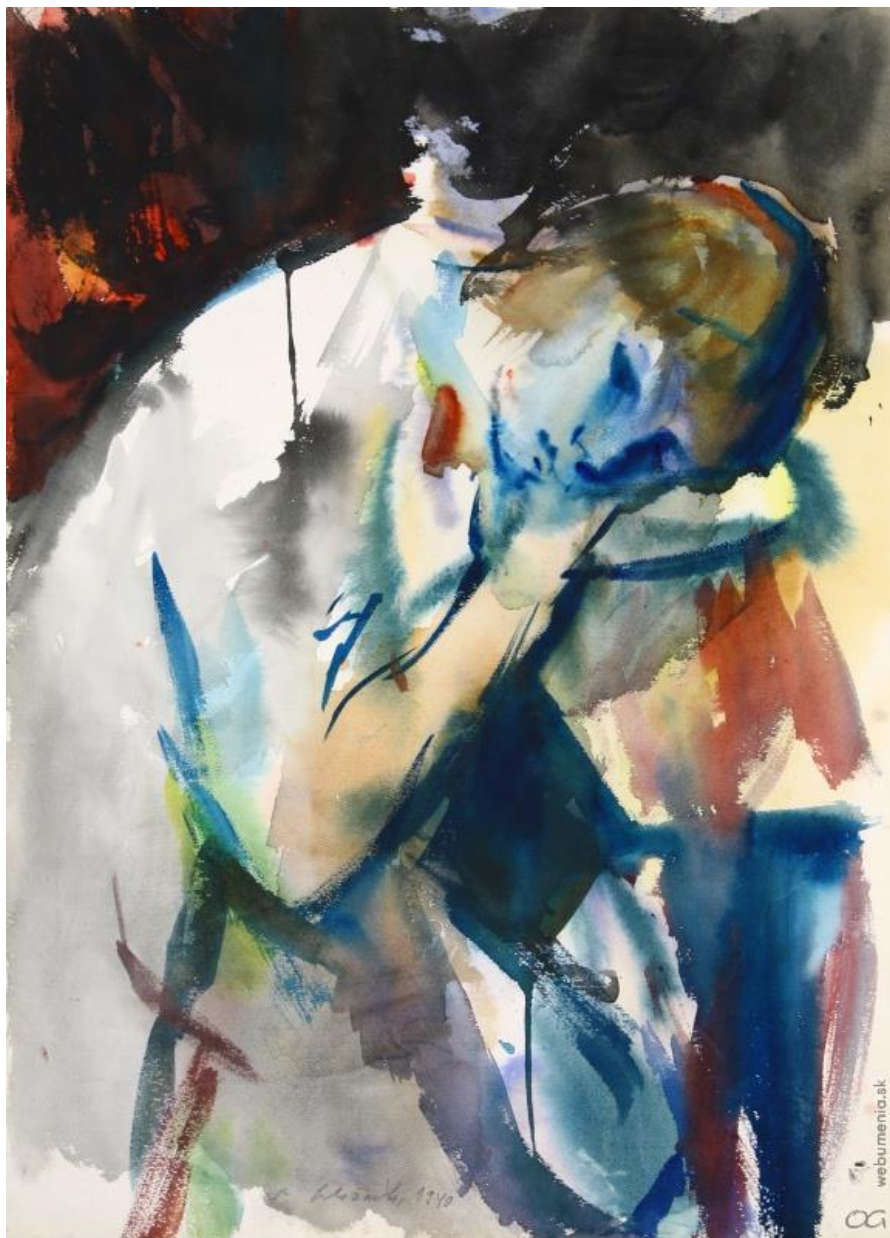
W. Blake: Jákobov rebrík (1800)

M. Vrubel: Hamlet a Ofélia (akvarel, 1883)

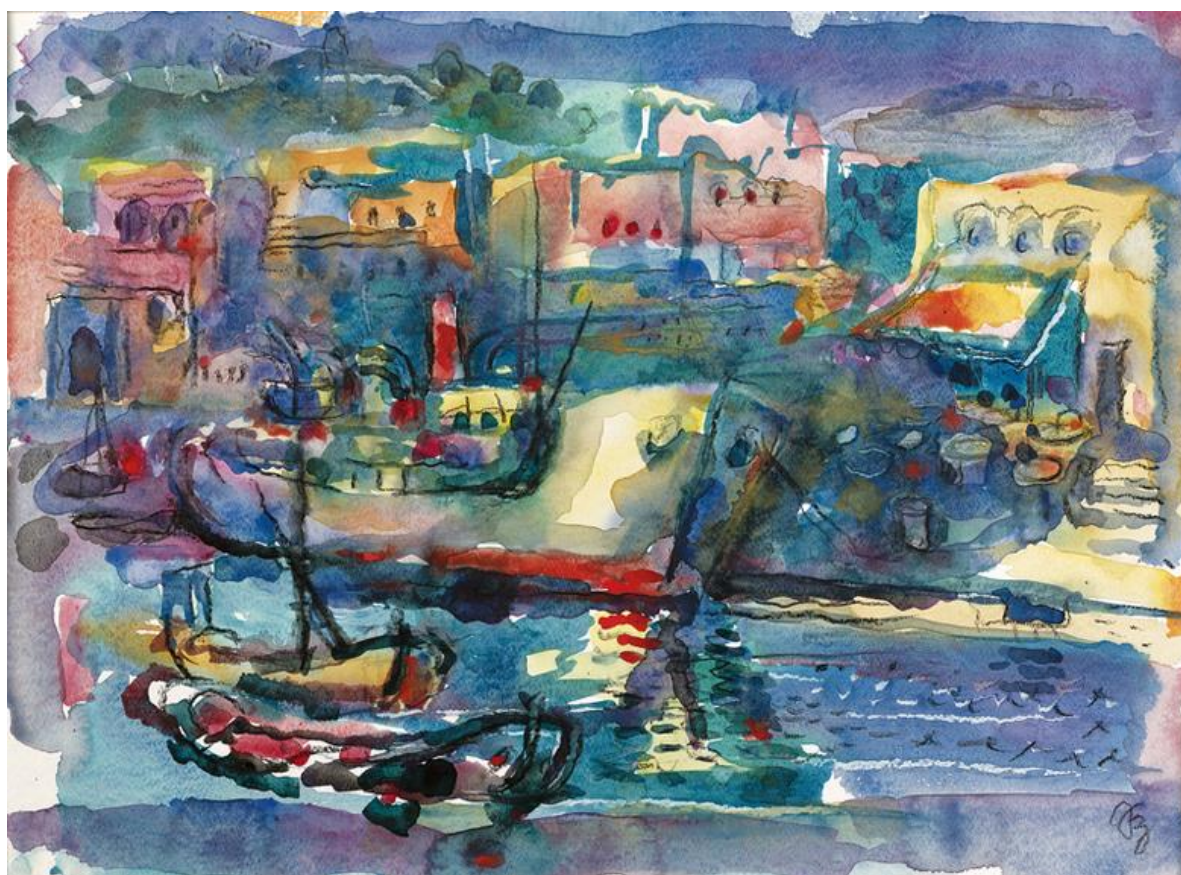
H. Steiner: Tichá dedinská cesta

V. Hložník: Zamyslená (akvarel, 1940)

E. Treccani: Nekonečno

R. Szyszkowitz: Biela loď (akvarel, 1970)

akvarel na slonovine - pozri *slonovina*

Frank Brooks: miniatúra
L. Coombs Hills: Nymfa

W. Ch. Ross: Sir Eben William Robertson (akvarel na slonovej kosti, 1850)

- *akvarelisti - *umelci akvarelu*
- *akvarelisti anglickí - *anglickí akvarelisti*
- *akvarelisti britskí - *britskí akvarelisti*
- *akvarelisti holandskí - *holandskí akvarelisti*
- *akvarelisti podľa národnosti -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Watercolourists_by_nationality

***akvarelisti škótski - škótski akvarelisti**

akvarelová paleta - súbor použiteľných farieb pre techniku akvarelu

žlte:

*prírodné okre
siena
žltý ultramarín
žltá indická
žltá kobaltová/aureolin
kadmium*

červeň:

*oker červený/pálený/caput mortuum
rumelka
kraplak*

modrá:

*ultramarín prírodný aj umelý
modrá kobaltová
modrá pruská
Coelinova modrá*

zeleň:

*chromoxyd
zem zelená
zeleň kobaltová*

hned':

*siena pálená
umbra
sépie*

čern:

*slonová/kostná čern
bister
tuš čínska*

akvarelové farby základné -

*kadmium žlté
kadmium červené
červeň benátska*

*oker svetlý
siena prírodná
siena pálená
umbra prírodná
umbra pálená*

*ultramarín modrý
modrá kobaltová
modrá blankytná
fialocyaninová modrá*

kobaltová violet'
violet' stála

zeleň tyrkysová

akvarelové papiere - glejené v celej hmote, nie iba na povrchu; ak sú príliš mastné, odmasťujú sa benzínom alebo sa natierajú *volskou žľou*; príliš nasiakavé papiere alebo spltené sa upravovali náterom rybieho *gleja*; ďalšie úpravy: *volská žľ* (schopnosť stekať zo štetca, zvýšenie priľnavosti k papieru), *glej želatínový* (zmenšuje prílišnú nasiakavosť papiera), glycerín (predlžuje proces schnutia), lieh (skracaie proces schnutia), *arabská guma* (rozpustená vo vode zvyšuje lesk a priezračnosť farieb); pozri *papier pre kresbu-JAPONSKÉ PAPIERE*, *papier ryžový*

akvarelové pojidlá - *pojidlá* a prísady pre pigmenty (údaje v hmotnostných dieloch):

2 *arabská guma* + 1 cukor

4 dextrin + 1 cukor

1 *tragant* + 1 cukor

vyrábané *pojidlo*:

1)*arabská guma* 26, voda 52, glycerín 8, glukóza 10 (roztok 1:1 vo vode), *volská žľ* 4

2)dextrin 40, voda 42, borax 2, glycerín 6, glukóza 10 (roztok 1:1 vo vode)

akvarelové pojidlo na báze medu - používané v ruských *akvareloch* (pozri *ruská ikona*)

3 obj. diely vo vode prevareného a zahusteného *medu*

1 obj. diel *tragantového* roztoku alebo roztoku *arabskej gummy* (pomer 1:1)

0,2 obj. dielu glycerínu pridaného k medu

prísada *balzamu kopaivského* s voskom pridaná do roztoku *arabskej gummy* pre zvýšenie odolnosti farebnej vrstvy

akvarelové štetce - pozri *štetce* - delenie podľa pôvodu

akvarelový bister - *bister*, minerálne *farbivo* hnedej farby, súčasť *akvarelových farieb*

-*bister* obsiahnutý v hnedých tónoch *farieb akvarelových*

akvaristika - kolískou akvaristiky je oblasť východnej *Ázie* - *Čína*, Kórea a Malajzia; najstaršie záznamy pochádzajú z Číny, kde sa pestovali ryby na rozmanité účely v záhradných *bazénach* a v rôznych nádobách; išlo prevažne o *zlaté rybky*, ktoré sa postupne dostali do Kórey, Malajzie, Japonska a Perzie, odtiaľ do Grécka a Talianska; asi v 17.st. sa objavujú v Portugalsku, v 18.st. v Španielsku, Anglicku a Francii; jestvujú isté indície, že už v starovekej *Babylonii*, *Asýrii* a *Egypte* uctievali v umelých nádržiach v *záhradách* pri *chrámoch* ako posvätné zvieratá niektoré ryby, ktoré sa preto nesmeli loviť; tiež Rimania (pozri *Rímska ríša*) pestovali v nádržiach (*piscinách*) na nádvorí svojich domov (pozri *atrium*, *rímsky dom*) ryby určené však iba pre spestrenie domácnosti; v Číne 10.st. bol chovaný zlatý karas/*zlatá rybka*; pozri *piscina*

akvárium, akvaristi - pozri *ryba*

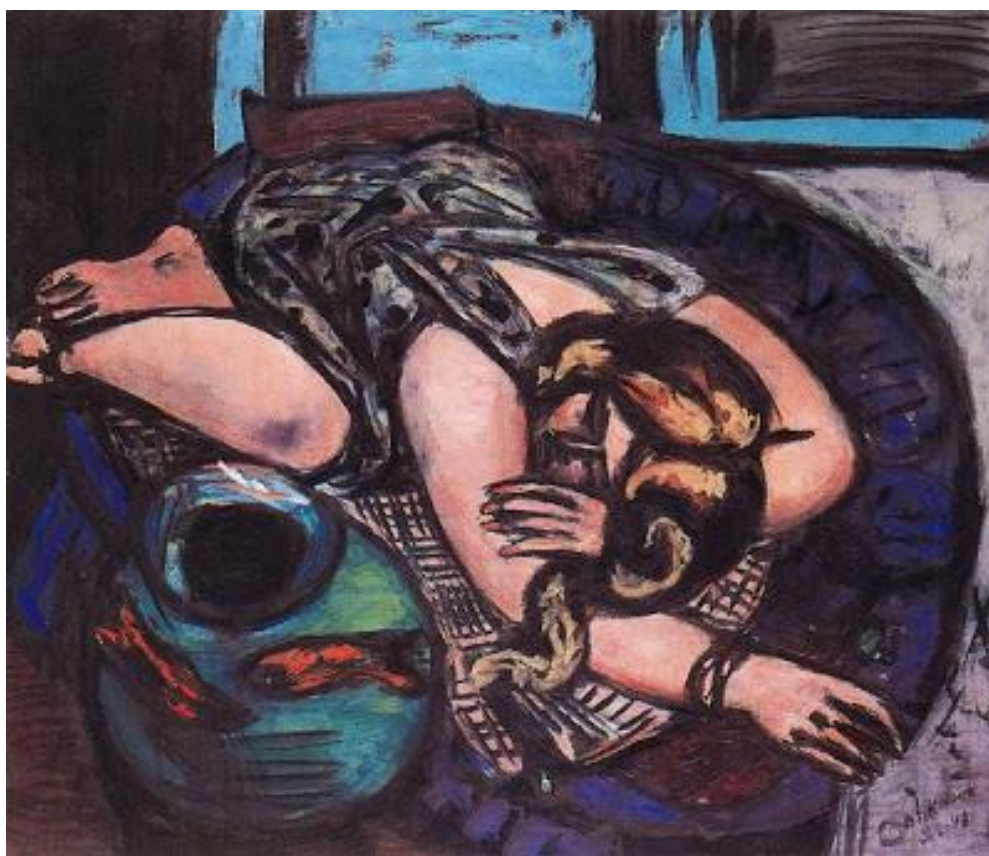
J. W. Alexander: Chvilka nečinnosti (19.st.)

H. Matisse: Zlaté rybky

D. Merlin: Mačky pred akváriom (19.st.)

M. Beckmann: Spiaca žena s akváriom

L. Corinth: Žena čítajúca pri akváriu (19.-20.st.)

akvatinta - lat. aqua – „voda“; tinta – farba; „zafarbená voda“; tiež *zrnkový lept*; *grafická technika tlače z hĺbk*y; na kovovú zohriatu dosku je rozprášený živcový prášok, ktorý sa nesmie rozpustiť a splynúť, a nasledovne poleptaný povrch vytvára kresbu pripomínajúcu štetcovú kresbu tušom; línie kresby môžu byť poleptané vopred, svetelná gradácia plôch dosiahnutá vykrývaním svetlých miest a opakovaným leptaním tmavých miest; štetcom namočeným do rozpúšťadla možné dosiahnuť poltóny a účinky *kresby lavírovanej*, ale líšia sa od nej štruktúrou hustých škvrniak; citlivá tlač neumožňuje viac ako niekoľko desiatok dobrých odtlačkov a nedosahuje ani jemnosť *mezzotinty*; *sútláč* niekoľkých štokov umožnila grafickú reprodukciu *akvarelu*; techniku objavil francúzsky grafik B. Prince (prvý *grafický list* z 1768), ale uvádza sa aj staršie dátum a meno holandského grafika P. van Amstela; nezávisle na nich objavili techniku Francúz L. M. Bonnet a Švéd P. Floding, ktorí techniku uchovávali ako svoje tajomstvo, alebo francúzsky grafik Charpentière; technika prispôsobená všestrannému použitiu *ryteckých nástrojov* a v súčasnosti používaná k technickým experimentom; pozri *suchá ihla*, *ruleta*; (W. Daniel, F.Goya, P. Picasso); pozri *rytecké nástroje*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Aquatint>

http://geo3.fsv.cvut.cz/vyuka/kapr/SP/2008_2009/jara_rezkova/hlub_lep.html

<http://www.galori.eu/news/tema-grafika1/>

John Hürlimann: Záplavy na Divadelnom námestí v Pešti r. 1838 (akvatinta, 19.st.)

J. A. Klein: Kone v klenutej stodole (akvatinta, 1843)

F. Š. Tavík: New York (akvatinta, 20.st.)

Stredoeurópsky grafik z 1. polovice 20.storočia: Radničné námestie v Bratislave (lept zrnkový, 1940-1950)

akvizícia - v úzkom zmysle získanie *umeleckého diela* kúpou, teda akvizičný nákup (pozri *umelecký obchod*); môže sa získať priamo od umelca alebo cez *aukcie*; niekedy sa diela dajú získať aj výmenou alebo darom